

פרוטוקול מס' 100

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג', ט' באייר תשל"א - 4.5.71, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

היו"ר - י. ישעיהו
א. אבקוריון
ר. ארזי
מ. ביבי
מ. ברעם
י. גולן
ש.י. גרוס
א. הראל
א. זילברברג
י. נבון
י. נחושטן
מ. נסים
צ. צימרמן
י. רפאל

מוזמנים:

ר. ברקת - יושב-ראש הכנסת
ח. מן - מנהלת לשכת יושב-ראש הכנסת
ח. ליאור - מזכיר הכנסת
ק. ארן - סגן מזכיר הכנסת
ש. גוברמן - משרד המשפטים
א. בר-זכאי - משרד המשפטים
ג. בר-יוסף - חשב הכנסת

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: נ. רינגלר

א. סדר-היום: המלצת הוועדה לבחירת חבר-הכנסת רימלס כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות;

ב. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר סדרי מתן רשות הדיבור להנמקת הצעות אי אמן למטשלה למספר סיעות;

פניית יושב-ראש הכנסת בדבר הבהרת נוסח סעיף 60(ב) של התקנון;

ג. מענק מיוחד לחברי-הכנסת עבור חדר שכור בפגרת הכנסת;

ד. קביעת הזמן לדיון בסקירת שר הפיתוח על פעולות משרדו.

אני פותח את הישיבה מספר מאה של ועדת הכנסת.

הינני יושב ראש ועדת הכנסת:

רצוני לברך את חבר-הכנסת הראל לשובו לעבודה, לאחל לו רפואה שלמה והחלטה מלאה.

א. המלצת הוועדה לבחירת חבר-הכנסת רימלט כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות

יושב-ראש הכנסת העביר לידיעת הוועדה את מכתבו של חבר-הכנסת א. כץ בו נאמר: "הנני מתכוון להביא לידיעתך, כי התפטרתי מתפקידי כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, ועל כן יש לבקש מוועדת הכנסת, המוסמכת לפי סעיף 10(א) של התקנון, להמליץ על יושב-ראש אחד לראשות ועדה זו." בעקבות התפטרותו של חבר-הכנסת כץ מתפקיד יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות קיבלתי מכתב מסייעת גח"ל בו נאמר: "בהתאם לסעיף 10 לתקנון הכנסת אנו מתכבדים להציע שוועדת הכנסת תמליץ בפני ועדת החינוך והתרבות שתבחר בחבר-הכנסת ד"ר א. רימלט ליושב-ראש שלה. חבר-הכנסת א. כץ התפטר מתפקיד זה. נודה לכב' אם יואיל לדאוג לכך שהחלטה בדבר המלצה תתקבל בישיבת ועדת הכנסת ביום 4 במאי, כדי שוועדת החינוך והתרבות תוכל לבחור כיושב-ראש החדש בישיבתה ביום 5 לח.ז."

אני מציע שנרשום לפנינו את התפטרותו של חבר-הכנסת כץ מכהונתו כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות ונמליץ על בחירת חבר-הכנסת רימלט כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות.

הוחלט: לרשום התפטרותו של חבר-הכנסת א. כץ מתפקידו כיושב-ראש ועדת החינוך והתרבות ולהמליץ, בהתאם לסעיף 10(א) של התקנון, על בחירת חבר-הכנסת א. רימלט לראשות ועדה זו.

הינני יושב ראש ועדת הכנסת:

ב. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר סדרי מתן רשות הדיבור להנמקת הצעות אי אמון בממשלה למספר סיעות

ג. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר הבהרת נוסח סעיף 60(ב) של התקנון

לפנינו שני נושאים שהועלו לדיון בהתאם לבקשתו של יושב-ראש הכנסת. מונחים בתיקים שני מכתביו של יושב-ראש הכנסת. (א) לקראת הדיון בהצעות סיעות גח"ל והמרכז החפשי להביע אי-אמון בממשלה, נתעוררה השאלה אם במתן רשות הדיבור למנמקי ההצעות יש להתחשב בסדר הכרונולוגי של הגשת ההצעות או בגודל הסיעה שהגישה את ההצעות. מבדיקת הנוהג במקרים דומים בעבר מתברר שהיו תקדימים לכאן ולכאן. רצוני שייקבע נוהג אחיד או שתיקבע תקנה ברורה בענין זה בתקנון. אבקש, איפוא, להעלות את הנושא לדיון בוועדת הכנסת. (ב) מיישיבת הכנסת מיום י"ט באדר תשל"א - 16.3.71 - הוגשו בהתאם לסעיף 60(ב) של תקנון הכנסת שתי הצעות לצורת ההצבעה על הצעות גח"ל והמרכז החפשי להביע אי אמון בממשלה. יושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת מרדכי ביבי, העמיד להצבעה את שתי ההצעות הנ"ל, כדי לקבוע סדר ההצבעה בהצעת אי האמון. חברי הכנסת טענו נגד החלטה זו של יושב-ראש הישיבה. לאחר עיון מדוקדק בסעיף 60(ב), מסתבר שניסוחו אינו ברור כל צרכו והוא נותן מקום לאי הבנות, כיוון שלא נאמר בו במפורש מה הדיון במקרה שמוגשות שתי הצעות לצורת ההצבעה לגבי הצעת החלטה, כפי שקרה בישיבת הכנסת הנ"ל. אבקש להביא סוגיה זו לדיון דחוף בוועדת הכנסת לצורך פירושו של הסעיף או ניסוחו מחדש על-מנת שלא תימצא הכנסת מחדש במצב שבו נמצאה בישיבה ביום י"ט באדר תשל"א - 16.3.71."

טוב שהשגנו את הדיון בנושאים אלה עד לכנס זה של הכנסת ולא דנו בהם סמוך לסערה שקמה בכנסת. עתה נוכל לדון בהם לגופם.

ברקת: כיוון שיושב-ראש הוועדה פתח בברכה, רצוני להצטרף לברכה לחבר-הכנסת הראל. אני מברך אותו בברכת החלטה שלמה; כן ברצוני לברך את הוועדה שכנס הקיץ יהיה פורה ויציב פירות הנחוצים לכנסת.

ר. ברקת:

(א) השאלה הראשונה נתעוררה על-מנת שיושב-ראש הכנסת והסגנים, הקובעים סדרי עבודתה של הכנסת לגבי ישיבותיה, יהיו משוחררים מחשש של שרירות לב בעת קבלת החלטה. חשבנו לנחוץ להביא להחלטתה של ועדת הכנסת את הסוגיה של סדר ההנמקה במקרה של הצעת אי-אמון לגבי סיעות גדולות וסיעות קטנות. הסיבה לכך היא שבמקרה האחרון של הצעות אי אמון הקדימה סיעת המרכז החפשי את סיעת גח"ל בהגשת הצעה. סיעת המרכז החופשי סברה, וגם עמדה על זכותה, שכיוון שהיא הגישה את הצעת אי האמון ראשונה הר"ז זכותה לנמק ראשונה; לעומת זאת טענה סיעת גח"ל שהיא הסיעה הגדולה ביותר באופוזיציה ומן הדין שתציג את לה הזכות הראשונה בהנמקת הצעת אי האמון.

מפדיקת הצוהג במקרים דומים בעבר התברר שהיו תקדימים לכאן ולכאן. איבנו יכולים לחקור את ההתפתחות ההיסטורית של אותם מקרים. היו מקרים שזכות ההנמקה ניתנה קודם כל לסיעה הקטנה ואחר-כך לסיעה הגדולה; ולעומת זאת היו מקרים שקבענו שהסיעה הגדולה תנמק ראשונה את הצעת אי האמון.

על הוועדה לקבוע, לפי דעתה, מה צריך להיות הצוהג ואנו ננהג כפי שהוועדה תקבע. אין זו שאלה המחייבת דיון ממושך.

(ב) הנושא השני מסובך יותר. כל חברי-הכנסת היושבים מסביב לשולחן, בין אם הסכימו להחלטתו של יושב-ראש הישיבה חבר-הכנסת ביבי במקרה ההיסטורי של הצבעת אי האמון מיום 16.3.71 ובין אם לא הסכימו, היו ודאי שותפים לצער שבו היה נתון יושב ראש הישיבה. הוא היה נתון בצער וברעש לא קטן. כדי לא לגרום תקלות לחברים הממלאים תפקידו של יושב-ראש הכנסת בשעת הישיבה וכן מבחינת סדרי הכנסת, הייבם אנו לקבוע בענין זה הלכות ברורות.

הסעיף המדובר בענין זה - סעיף 60(ב) - פותח פירצה לכל מיני אי הבנות ופירושים שונים. סעיף 60(ב) אומר: "על-פי דרישת עשרים חברי הכנסת לפחות, או על-פי דרישת הממשלה, תיערך הצבעה אישית או הצבעה חשאית בכתב". פה אפשר ללמוד תילי תילים של פירושים. מי קודם למי, האם דרישת עשרים חברי-הכנסת קודמת לדרישת הממשלה? מה קודם למה, הצבעה אישית או הצבעה חשאית? סעיף זה טעון פירור.

למעשה, כפי שהסעיף מנוסח כיום, הוא גותן ליושב-ראש המנהל את הישיבה כמה אפשרויות שכל אחת מהן סותרת את חברתה: האפשרות הראשונה היא שהיושב-ראש יכריע לפי שיקול דעתו. החברים שאינם מרוצים מהחלטתו של יושב-ראש הישיבה רשאים לפנות לוועדת הפירושים ולטעון שיושב-ראש הישיבה נהג שלא כהלכה; האפשרות השנייה היא: כיוון שבפני יושב-ראש הישיבה יש שתי אפשרויות - או הצבעה חשאית או הצבעה שמיית - רשאי יושב-ראש הישיבה לקבוע להדים ידיים במקובל בהצבעות, כלומר לא להיענות לדרישת הממשלה ולא להיענות לדרישת עשרים חברי-הכנסת.

ענין זה קשור בענין רציני יותר בו לא נאמר באילו מקרים רשאים עשרים חברי-הכנסת לתבוע הצבעה חשאית, ודבר זה עומד בסתירה די רצינית עם חוק המעבר של הממשלה, סעיף 11(ז) (עמ' 185), בו נאמר: "(1) חבר ממשלה ישא בפני הממשלה באחריות להצבעתו במליאת הכנסת וכן להצבעת הסיעה, שעליה הוא נמצה, במליאת הכנסת; (2) חבר ממשלה שהצביע במליאת הכנסת נגד הצעת הממשלה או נמנע מן ההצבעה, שלא בהסכמתה המוקדמת של הממשלה, דינו כדין מי שהתפטר מהממשלה מן היום שהממשלה תמסור על כך הודעה לפני הכנסת, ובלבד שההודעה נמסרה תוך שבועיים מאותה הצבעה; (3) הצביעה הסיעה שעליה נמצה חבר ממשלה בעד הצעה להביע לממשלה אי-אמון, או נמנעה מן ההצבעה על הצעה כזאת, או הצביעה במליאת הכנסת נגד הצעת הממשלה או נמנעה מן ההצבעה, שלא בהסכמתה המוקדמת של הממשלה, באחד העניינים הבאים: (א) הצעת תקציב המדינה, חלק מחלקיו או פרט מפרטיו; (ב) הצעות חוקים והוראות חוק המקטינים את הכנסות המדינה או מגדילים הוצאותיה - במישרין או בעקיפין; (ג) הצעות חוקים והוראות חוק והצעות אחרות בעניינים בטחוניים, מדיניים ואחרים, שהממשלה החליטה עליהם מראש שתחול אחריות לפי סעיף קטן זה; והחליטה הממשלה, תוך שבעה ימים מאותה הצבעה, שהיה בכך משום הפרת האחריות לפי סעיף קטן זה, דינו של אותו חבר ממשלה כדין מי שהתפטר מהממשלה...."

ד. ברקת:

אם אנו אומרים שהזכות לתביעה להצבעה חשאית חופפת על כל מקרה ומקרה, אנו פוגעים באופן ברור בחוק הקובע אחריות אישית. במקרה כה קובע כמו הצבעת אי אמון לממשלה, מוסלת חובה אזרחית, ציבורית ופוליטית על חבר-הכנסת לגלות את דעתו, האם הוא מביע או אינו מביע אמון לממשלה. הסעיף עומד בסתירה מסויימת עם הסעיף הזה.

אני חושב שהוועדה צריכה לשאול את עצמה אם אמנם הלשון הכוללצית הנקוטה בסעיף 60(ב) בדבר זכותם של עשרים חברים לתבוע הצבעה חשאית היא הקובעת, או שנקבע שיש מקרים בהם אין הצבעה חשאית. בקונגרס האמריקני רשומה הצבעתו של כל חבר קונגרס לגבי בעיות שהתעוררו. לדעתי, אנו צריכים להתחשב בחוק. אנו צריכים להוציא מכלל הצבעה חשאית הצבעה חשאית במקרה של אי אמון לממשלה, ואז נדמה לי שהכוונה היא לתת עדיפות לעשרים חברים-הכנסת הנמצאים באופוזיציה. יכול להיווצר מצב כזה שתהיינה תביעות זהות מצד עשרים חברים מזה ומצד עשרים חברים מזה, ללא סימן היכר אופוזיציוני או קואליציוני.

אני סבור שהתקנון מטיל על יושב-ראש הישיבה עומס רב מאוד, שאם יושב-ראש הישיבה לא ינהג כפי שחלק מחברי-הכנסת רוצה לנהוג - ייעשה לו עוול, כי הוא נתון במצב שהוא רשאי לנהוג לפי שיקול דעתו, או כפי שנהג חבר-הכנסת ביבי. אמרתי לחבר-הכנסת ביבי שלא היו לי כל טענות כלפי החלטתו.

אני חושב שזוהי סוגיה חשובה מאוד ומן הדין שוועדת הכנסת תיתן עליה דעתה.

היו"ר י. ישעיהו: בנושא הראשון ובאחת הישיבות הבאות נדון בנושא השני.

סוכם: לדחות את הדיון בנושא הנהגת נוסח סעיף 60(ב) של התקנון לאחת הישיבות הבאות.

היו"ר י. ישעיהו:

פניית יושב-ראש הכנסת בדבר סדרי מתן רשות הדיבור להנמקת הצעות אי-אמון בממשלה למספר טיעונות

רצוני להציג שאלה המרחיבה את הנושא: אם הוגשה כבר הצעת אי-אמון, מדוע צריכות להיות כמה הצעות אי אמון? הדי הצעת אי אמון מחייבת דיון או הודעות שמשקלן כמשקל דיון. נניח שיש עשר הצעות אי-אמון - חמש הצעות הוגשו בגלל שהממשלה פנתה לכיוון זה, וחמש הצעות הוגשו בגלל שהממשלה פנתה לכיוון אחר - מדוע אי-אפשר לדון בהצעת אי אמון אחת ובדיון יצמק כל חבר את דבריו מזווית ראווה הוא?

ח. ליאור: שאלה נוספת: איזו סיעה תקבל ראשונה את זכות ההנמקה? נניח שסיעה אחת שלחה מברק בשעה 14.00 והמברק הגיע ליושב-ראש הכנסת בשעה 8.00 לפחדת; ואילו סיעה שנייה הזדרזה ושלחה אדם מיוחד והגישה את ההצעה בשעה 19.00 באותו יום. ההצעה השנייה הגיעה לפני המברק שנשלח בשעה מוקדמת יותר.

היו"ר י. ישעיהו: אם נקבע סדר עדיפויות תעמוד השאלה הנוספת שהציג מר ליאור.

ר. ארזי: נראה לי שדין הצעת אי אמון כדין כל הצעה לסדר-היום שמגישים אותה ליושב-ראש הכנסת. היות ולגבי הגשת הצעה לסדר-היום מקובלת עדיפות של כל הקודם זוכה, לדעתי דין הצעת אי אמון כדין כל הצעה אחרת. סיעה אופוזיציונית גדולה שוקלת זמן רב יותר אם להגיש הצעת אי אמון לממשלה ואילו לסיעה אופוזיציונית קטנה קל יותר להגיש מהר יותר הצעת אי אמון, עובדה זו מטילה עומס רב יותר על הסיעה האופוזיציונית הגדולה, אך אין מזה מוצא יכול להיות שבגלל שסיעה אופוזיציונית אחרת הגישה כבר הצעת אי-אמון סיעה אחרת לא תגיש ותסתפק בכך שתביע דעתה בהצבעה.

ד. ארזי:

לשאלה ששאל מזכיר הכנסת: ינהגו כפי שנהגים לגבי הצעות לסדר-היום. ההצעה המוגשת ראשונה תהיה ראשונה. סיעה המזדרזת להגיש הצעה שולחת אדם מיוחד. הבעיה היא אם האפשרויות של הסיעות הן שוות, ומבחינה זו האפשרויות שוות. לו היו האפשרויות שונות הייתי אומר שצריך ליצור קריטריון אחר.

רשות ההנמקה צריכה להימסר לסיעה המגישה ראשונה את הצעת אי האמון ליושב-ראש הכנסת.

ה. זכרון:

אני סבור שהצעת אי אמון שונה מכל הצעה אחרת. הצעת אי אמון היא דבר מיוחד ואינה מעשה של כל יום, אלא מדי פעם בפעם לעיתים רחוקות. יש לטפל בנושא הצעות אי האמון לפי סדר שונה מהסדר הרגיל.

אני חושב שבהצעת אי אמון יש לתת עדיפות לסיעה הגדולה יותר. כפי שבדיון ניתנת רשות הדיבור לפי סדר גודל הסיעות, כך יש לנהוג בדיון בהצעת אי אמון. גם לגבי הממשלה יש משקל רציני יותר אם הצעת אי האמון באה מצד סיעה גדולה יותר.

אם תתקבל דעתי זו, תישאר השאלה הטכנית של מזכיר הכנסת רק לגבי הצעות רגילות לסדר-היום, כי לגבי הצעות אי-אמון ינהגו במתן עדיפות לסיעה הגדולה יותר.

היו"ר י. ישעיהו:

נציח שהצעת חבר-הכנסת זכרון תתקבל, פירוש הדבר שאם סיעת גח"ל תגיש הצעת אי אמון והדבר ייוודע לכל הסיעות האופוזיציוניות הקטנות, הן תגשנה גם כן הצעות אי אמון ובכך תזכינה בשני נאומים וזממן יהיה שווה לזמן שיינתן לסיעה הגדולה. העליתי שאלה זו להבהרת התמונה שתיווצר.

ה. זכרון:

אינני רואה מוצא מכך, שכל סיעה שיש לה הצעת אי אמון תקום ותצמק הצעתה, אלא אם כן היא תוותר.

ה. זכרון:

לשאלה שהעלה יושב-ראש הוועדה: כאשר מוגשות מספר הצעות אי אמון הן מוגשות במקביל ואינה שונות. כל אחד מהם חייב לנמק מדוע הביע אי אמון לממשלה. באותה מידה, כל סיעה, לפי השקפותיה, צריכה לנמק מדוע היא רואה במעשה הממשלה עילה להבעת אי-אמון. לגבי כל סיעה מבוטסת הצעת אי האמון על בסיס שונה לחלוטין. סיעה אחת מציעה אי אמון לממשלה בגלל סיבה אחת, וסיעה אחרת מביעה אי אמון לממשלה בגלל סיבה אחרת, קיצונית יותר או פחות קיצונית, כל סיעה לפי נימוקיה היא, כי איננו יכולים שבדיון על הצעת אי אמון יתייחסו להצעה המקורית של הצעת אי האמון.

היו"ר י. ישעיהו:

גם זו שאלה.

ה. זכרון:

אשר לשאלה הכללית: אנו חייבים לקבוע ברור, איך זה עניין של פירוש התקנון וקביעת תקדים. עלינו לקבוע מה רצוי לכנסת כמוסד ממלכתי וכמוסד מחוקק. הצעת אי אמון אינה הצעה רגילה, זהו הנשק החזק ביותר שיש לאופוזיציה. במדינות אחרות, כאשר מאזן הכוחות פחות או יותר שווה, יש סיכויים שהבעת אי-אמון תתקבל וייגרמו משברים. אצלנו, לצערנו, לא יכול עדיין לקרות דבר כזה. אם המדובר כאן בשימוש בנשק שמשקלו כבד ועשוי להביא לפיטורי הממשלה, זה לא רק טריבוניה להבעת דעה בנושא מסויים, אלא במקורה הבעת אי אמון המהווה נשק לפטר את הממשלה ושהממשלה תתגונן בפני הכנסת. הצעת אי-אמון אינה כהצעה רגילה לסדר-היום. בהצעה רגילה לסדר-היום אין הממשלה חייבת להתגונן ואילו בהבעת אי אמון חייבת הממשלה להסביר מעשיה ולנקוט עמדה.

ה. זכרון:

בענין ההקדמה: נדמה לי ששאלת ההקדמה מופיעה בכנסת בשלוש אפשרויות: בענין הצעות לסדר-היום, בענין הצעות אי-אמון ובענין הצעה שלישית המוצעת בעקבות שתי הצעות קודמות, כגון: חבר-הכנסת מציע ההצעה מציע לקיים דיון בהצעתו, השר מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום, ואז ילחבר-הכנסת המקדים ניתנת הזכות להציע הצעה שלישית. אני סבור שהבעיה בכללותה עונה פתרון, כי תמיד יש כבר חבר-הכנסת שזרשם יום לפני כן.

י. רפאל:

הצעה לסדר-היום שונה לגמרי מהצעת אי-אמון. ההסדר הקיים לגבי הצעות רגילות לסדר-היום הוא נכון - שסיעה מחליטה להעלות הצעה מסויימת לסדר-היום וסיעה אחרת אומרת כיוון שסיעה אחת כבר החליטה להעלות את הנושא כדאי גם לנו להעלות נושא מכובד זה; לא כן לגבי הצעת אי אמון. בהצעת אי אמון מוצדק שרשות ההנמקה תינתן לסיעה הגדולה ביותר. מתעוררת השאלה כיצד יבחרו לגבי סיעות השוות במספר חבריהן, כגון: סיעת אג"י וסיעת ע"מ, אך זהו ענין אחר נוסף למה שהועלה כאן.

אני סבור שלא כל סיעה תוכל להגיש הצעת אי אמון. אם סיעת גח"ל מגישה הצעת אי אמון על רקע רוג'רס, יכולה גם סיעת המרכז החפשי להגיש הצעת אי אמון. אנו יודעים שההנמקה היא אחרת, אך הנימוק הוא אותו נימוק. ויכול להיות בדיוק ההיפך - סיעת רק"ח או סיעת העולם הזה יכולים לטעון שבהזדמנות זאת יש הזדמקה להגיש הצעת אי-אמון.

אני חושב שצריך לתת לבעלי שני נימוקים נוגדים - שונים במהותם, אפשרות להביע דעתם, וקל מאוד לסווג אותם.

ינו"ר הכנסת ר. ברקת: נגד הבעת אי-אמון יש רק הבעת אמון.

י. רפאל: לדוגמה: אני יכול להגיש הצעת אי-אמון היות והממשלה מוכנה לסגת מהתעלה, ומסיעה אחרת יגישו הצעת אי-אמון היות והממשלה אינה רוצה לוותר על שרם א-שייך.

מה יקרה אם תגשנה שתי סיעות - סיעת גח"ל וסיעת המרכז החופשי - הצעות אי-אמון ולא יהיו שם נימוקים נוגדים?

ינו"ר הכנסת ר. ברקת:

י. רפאל: אז תינתן רשות ההנמקה רק לסיעת גח"ל. הם יוכלו לומר מה שהם רוצים במכתב. צריך לסקור היטב נושא זה כדי לתת משקל רב יותר להצעת אי-אמון כדי שלא תיהפך נושא לבאום נוסף המפחית מהדיון.

ז. צימרמן: אנו צריכים לענות לעצמנו על שתי שאלות, שאם נענה עליהן נפתור את הבעיה: א) מהו האינטרס של הפרלמנט הישראלי? האם אנו מעוניינים שהפרלמנט שלנו ילך לפי דפוסים של משקל לאופוזיציה, או שאנו רוצים לנטרל זאת? ב) מה אנו מעדיפים כפרלמנט, כוועדת כנסת שצריכה לקבוע דפוס עבודה: זריזות או שיקול דעת?

אענה תחילה על השאלה השנייה: נראה לי שהפרלמנט צריך להעדיף שיקול דעת. סיעה המונה שני חברים אינה צריכה לשיקול זמן רב, היא יכולה להזדרז וזה מאלץ את כל הסיעות להזדרז בשיקוליהן והדבר מוריד את ערך הכלים הפרלמנטריים ממבט פרלמנטרי; לכן אם נבקוש לפי הגישה האומרת שלא חשוב מי שהגיש, אלא רשות ההנמקה תינתן לסיעה הגדולה ביותר, אנו מאפשרים לסיעות שיקול דעת ואי ביזוי הכנסת. האיכות אובדת בגלל מהירות הכמות. אם אנו מעוניינים שיהיה שיקול דעת והחברים יחשבו פעמיים לפני שיציעו להגיש הצעת אי-אמון - צריך להוריד את ההתחרות הזולה של מי שמקדים ראשון. יש לעודד מהירות בשיקול ולכן זכות הקדימה צריכה להיות לסיעה הגדולה;

לשאלתי הראשונה: שאלתי אם אנו מעוניינים לשטש את הכוח האופוזיציוני - זהו חישוב סיעתי ולא חישוב פרלמנטרי וממלכתי, מדוע? - מגישים כמה הצעות, נגיח שסיעת גח"ל מגישה הצעה: מדוע הממשלה מוותרת על שטח מסויים, ואילו סיעת העולם הזה, או סיעת רק"ח תגשנה הצעות: מדוע הממשלה מתנגדת לשלום ורוצה בשטחים נוספים. שאלתי היא: האם עלינו להבליט בעולם שהממשלה כובשת שטחים, או שהשיקול הוא שהאופוזיציה הגדולה תביע ראשונה את הצעתה.

מ. ברעם: מה היה קורה אם הסיעה הגדולה היתה בגישה של סיעת רק"ח?

ז. צימרמן: האינטרס העיקרי הוא להביע את הדעות העיקריות בכנסת ולא את הדעות השוליות.

צ. צימרון:

הצעת גם תקטין את מספר ההצעות. יש להעדיף את גודל הסיעה על-פני מי שקודם בהגשת ההצעה.

לשאלה שהתעוררה דרך אגב: איננו יכולים לפתור שאלה זו עכשיו, ייתכן מאוד שלגבי התופעה של קפיצה על העגלה יש לנהוג אחרת מכפי שנוהגים לגבי הצעות לסדר-היום. כל עוד אין מתקנים את התקנון מציע אני להשאיר את הנוהג לגבי הצעות אי-אמון כפי שהן מצוינות בתקנון. אם יש הצעת אי אמון של סיעה אחת - סיעת דק"ח או סיעת האולם הזה - יכולות להיות הצעות אי אמון בגלל הדעות שבאו לידי ביטוי בגלל הצעה מסוימת, מצביעים לחוד על הצעת גח"ל ומצביעים לחוד על הצעת סיעת דק"ח; לכן אין מנוס מכך שההיינה סיעות רבות יותר שתוצנה להביע את דעתן. מאחר ומבחינת העקרונות צריך לאפשר הבעת אי אמון לשת הצעות אי אמון הנוגדות זו את זו, אין מנוס אלא לאפשר הבעת אי-אמון לכל הסיעות.

הבעת אי אמון היא בעיה פרלמנטרית ממלכתית ממדרגה ראשונה.

י. גולן:

לשולי הדברים שנאמרו: אינני גורס שסיעה גדולה היא סיעה אחראית יותר. מה שבעיני אחראי, אינו אחראי בעיני אחרים. אני חשבת שהחלטתה של סיעת גח"ל לעזוב את אולם המליאה לאחר שדעתה לא נתקבלה על-ידי יושב-ראש הישיבה - אינה צעד אחראי. אנו, כסיעה קטנה, איננו מתאר לעצמי שהיינו עוזבים את האולם. לא זו הבעיה. הבעיה היא גם לא של משקל אחד שיש לשת הצעות שעומד מאחריהן מספר חברים שווה.

כדי למנוע מקריות וטכניקה בלבד, וכדי לתת לענין גופו משקל מסויים - אצי בעד מתן משקל לאופוזיציה. אני סבור שרק בענין הצעת אי אמון צריך לתת זכות קדימה למפלגה הגדולה. גוונתי היא אך ורק לזכות קדימה.

בענין הצעות לסדר-היום יש מידה רבה של יחס אישי. בדרך-כלל חבר-הכנסת היחיד הוא שמציע לסיעה להעלות את ההצעה על סדר-היום, או שהוא קשור להצעה לסדר-היום; בה בשעה שהצעת אי-אמון היא בפירוש אקט סייעתי.

על כן אני תומך בהצעה לתת זכות קדימה

למפלגה הגדולה.

ש. גרוס:

אני חושב, דוקא משום שיש חשיבות מיוחדת להצעת אי אמון, אסור לנו לפגוע בסדר הרגיל: שמי שהגיש ראשון את הצעת אי האמון יש לו זכות ראשונה. אני בעד הסדר הרגיל, שסיעה שהגישה ראשונה הצעת אי אמון - תזמק ראשונה את הצעתה. אני לדוגמה שתי דוגמאות בשני מישורים שונים: א) נניח שהממשלה החליטה לסגת עשרה ק"מ מהתעלה בתנאים מסויים, וקיימת החלטה פנימית בסייעת גח"ל לקבל החלטה זו בדיעבד, כלומר לא להגיש הצעת אי-אמון לממשלה בגלל החלטתה זו; אולם סיעת המרכז החפשי קיצונית יותר וחושבת שיש להגיש הצעת אי-אמון לממשלה על החלטתה זו. לאחר שסיעת המרכז החפשי הגישה הצעת אי-אמון לממשלה קופצת סיעת גח"ל על העגלה ומגישה גם כן הצעת אי אמון; אם כך מדוע יש לקפח את סיעת המרכז החפשי? סיעת המרכז החפשי רוצה לזמק את הצעתה. אין זה שיקול ממלכתי, הסיעה בכנסת היא סוברבית. אין שום הגיון לקפח את סיעת המרכז החפשי; (ב) לגבי השאלה מיהו יהודי: הסיעה הדתית הגישה הצעת אי אמון כיוון שהממשלה פגעה בהסכם המטטוס קוו ובדצון הסיעה להביא זאת לידי ביטוי; סיעה נוספת מגישה הצעת אי-אמון כיוון שהממשלה יותר מדי ותרנית. אם הסיעה הגדולה תזמק את הצעתה - ייצא שהסיעה שהגישה הצעת אי-אמון בגלל הסיבה האחרת היא מקופחת. דבר זה מסלף את דמותה של עבודת הכנסת דוקא משום שהצעת אי אמון היא נושא חשוב. דוקא משום כך יש להשאיר את הזכות הראשונה לסיעה המגישה ראשונה את הצעת אי-האמון. איזו שייכות יש בהצעת אי אמון לסיעה הגדולה? הסיעה הראשונה מגישה הצעת אי-אמון מזרית ראייה שלה ובאה סיעה אחרת שהיא גדולה ממנה ומקפחת אותה.

אני נוטה לקבל את דברי יושב-ראש הוועדה,

שאם הוגשה הצעת אי-אמון ונערך ויכוח, אין צורך לתת שני נאומים - די אם תינתן רשות הדיבור לדובר אחד.

ש.י. גרוס:

לדעת, זכות ההנמקה הראשונית זריכה להינתן לסיעה המגישה ראשונה הצעת אי-אמון לממשלה, אחרת אנו מקפחים אותה סיעה ומסלפים את דמותה של עבודת הכנסת.

א. אנטוריון:

אני חושב שכוון הדבר שצריך לקבוע סדר אחד. אני בדעה שהסדר אינו חייב להיות לפי התור ולפי 'כל הקודם זוכה'. בעיני משקל הסיעה במניינה הוא הדבר העדיף והקודם. חבר-הכנסת גרוס קשר את הנושא עם ענין ריבונות הכנסת, מה זה שייך לענין ריבונות הכנסת? ריבונות הכנסת פירושו של דבר שהכנסת קובעת את סדריה.

הרעיון שלגודל הסיעה יש משקל לגבי

סדר הדיון מצוי בתקנה 47 של תקנון הכנסת בה מדובר על הנוהל בדיון סיעתי. שונה הענין של דיון סיעתי מבחינה זו מדיון אישי. כאשר אומרים דיון אישי - כל 120 חברי-הכנסת שווים, מי שמגיש שמו ראשון נואם ראשון ללא התחשבות בגודל הסיעה; לא כן בדיון סיעתי בו: (1) תקבע ועדת הכנסת את הזמן שיוקצב לדיון והוא יחולק בין הסיעות לפי גודלן, ובלבד שבכל דיון יהא לכל סיעה 10 דקות לפחות; (2) תודיע כל סיעה ליושב-ראש בכתב את שמות חבריה שישתתפו בדיון, תוך הופעתם והזמן שיינתן לכל אחד מהם.

הצעת אי אמון אינה ענין של כל יום.

זכרון שיכולים להגיש הצעת אי אמון כל יום, זכרון שלסיעה גדולה יש שיקולים אחראיים יותר מאשר לסיעה קטנה, אך כאשר יש בעיה לא איכפת לי אם סיעת המרכז החפשי תגזוב את ההצגה מגח"ל, על כך הייתי אומר - נייחא; אבל לא צודק שסיעה בת שני חברים תגזוב את ההצגה מסיעה בת 26 חברים בהצעת אי-אמון. גם לסיעה בת 26 חברים אין הכוח להפיל את הממשלה, זהו רק צנין של דמונסטרציה.

אני בדעה שבענין הצעת אי אמון עלינו

לקבוע שהזכות להנמקת ההצעה תינתן לפי גודל הסיעות.

א. הרצל:

אני חושב שבענין הצעות אי אמון, כל הסיעות בכנסת זריכות להיות מעוניינות שרק במקרים מסויימים יהיו הצעות אי אמון, יש לצמצם זאת עד כמה שאפשר. גם הקואליציה זריכה להיות מעוניינת שימעיטו בהצעות אי אמון. הצעת אי אמון שנופלת היא הצבעת אמון לממשלה.

לדעתי יש לתת את זכות הקדימה בהנמקה

לסיעות הגדולות. אם קיימת סיעה קטנה המציעה הצעת אי אמון כדי לזכות במעלה מסויימת, ייתכן ותימצע מכך אם תדע שלא תזכה להיות ראש המדברים. בכל ההצעות האחרות צריך לתת את זכות הקדימה לסיעות הגדולות. אני מקבל את הנימוק שהצעת אי אמון זריכה להיות ביטוי של רצון של חלק גדול של הציבור, ועבודת הכנסת לא תהיה מסולפת אם סיעה קטנה לא תצמק ראשונה את הצעתה. לדעתי רק בהצעות אי אמון יש להתחשב בגודל הסיעות.

אי-אפשר שהכנסת תכפה על הסיעות אותה

נימוק להצעות אי האמון. אני הייתי רוצה להצביע אי-אמון לממשלה, אך לא אצביע יחד עם רק"ח, ובכך אני מביע אמון לממשלה. אם הסיעות מרגישות שהן רוצות שמספר רב יותר של חברים יצביע אי-אמון לממשלה הם יכולים להתאחד בדעתם. אם סיעת המרכז החפשי רוצה שהצבעתה תקיף מספר רב יותר של חברים היא יכולה להתאחד עם סיעת גח"ל, זהו עניינן של הסיעות להתאחד ואי-אפשר לקבוע זאת בתקנון. יש לתת לסיעות את הזכות לצמק בצפוד ולהצביע בצפוד.

יו"ר הכנסת ד. ברק:

אני מבין שלא נפתח שוב את הדיון בנושא זה בישיבה הבאה, אלא רק בצביע.

אני נוטה לחייב את המחשבה שהסיעה

האופוזיציונית הגדולה המגישה את הצעת אי האמון, בלי קשר עם המועד בו הגישה את ההצעה, זריכה לנטק הצעתה ראשונה, כי סבור אני שבאופן כזה הצעת אי האמון תהיה בעלת משקל כבד יותר. אני חושב שאין בכך משום שיבוש עבודת הכנסת, אלא קביעת סדרים תקינים לעבודת הכנסת, כדי שלא יהיה צורך לשנות מפעם לפעם את הסדרים.

יו"ר הכנסת ר. ברוקת:

לא נראית לי ההצעה לכוף על הסייעות הקטנות איחוד מלאכותי בהצעות. אנו חייבים לשמור, במבנה הנוכחי של הכנסת, על אפשרויות הביטוי של כל סיעה וסיעה, גם אם יש להניח שהגימוקים של סיעת המרכז החפשי יהיו דומים לגימוקים של סיעת גח"ל, אך יבוטאו ביתר חריפות. בענין זה הייתי נוהג זהירות רבה. יש לנו כמה סיעות קטנות ועלינו לדאוג לכך לאפשר להם למלא את תפקידן הפרלמנטרי מבלי להטיל מגבלות גדולות מדי, ומבלי להקנות להם הרגשה של קיפוח או עיוות.

י. גבון:

רצוני להציג שאלה לשיקול חברי הוועדה עד לישיבה הבאה: אנו מדברים כאשר לנגד עינינו עומדת סיעת גח"ל, ונושאים כמו רוג'רס; אבל אני מתאר לעצמי שיהיו הצעות אי אסון לממשלה שלא יהיו מטעם סיעת גח"ל, אלא יגישו אותן סיעת העולם הזה, או סיעת רק"ח מגימוקים אחרים. אם נקבע שהסיעה הגדולה יותר תנמק ראשונה את הצעת אי האסון - ייצא שסיעת רק"ח קודמת לסייעת העולם הזה.

היו"ר י. ישעיהו:

נפסיק את הדיון בנושא זה עתה בלי שבסכמו, כדי שתהיה אפשרות לחברים לחשוב על צדדים נוספים ובישיבה הבאה נחליט בענין.

סוכם: לדחות את ההחלטה לישיבה הבאה.

היו"ר י. ישעיהו:

ג. מענק מיוחד לחברי-הכנסת עבור עבוד חדר שכור בפגרת הכנסת

ביום 12.8.70 החליטה ועדת הכנסת להעמיד את התשלום למענק מיוחד לחברי-הכנסת עבור חדר שכור בפגרת הכנסת על-סך 130 ל"י, וזאת לגבי פגרת הקיץ תש"ל בלבד. עתה עלינו להחיל החלטתנו הנ"ל לגבי פגרת פסח תשל"א.

אני מציע שנאשר לגבי פגרת הפסח תשל"א אותה העלאה ונשוב לדון באחת הישיבות בנושא מעיקרו. ההחלטה היא חד-פעמית.

הוחלט:

להחיל החלטת ועדת הכנסת מיום 12.8.70, בדבר תשלום מענק מיוחד לחברי-הכנסת עבור חדר שכור בפגרת הכנסת, לגבי פגרת הפסח תשל"א.

היו"ר י. ישעיהו:

ד. קביעת הזמן לדיון בסקירת שר הפיתוח על פעולות משרדו

ח. ליאור: סקירת שר הפיתוח על פעולות משרדו והדיון בסקירתו יתקיימו ביום ב' הבא - 10.5.71. על ועדת הכנסת לקבוע את הזמן לדיון.

הוחלט:

לקבוע 2 שעות לדיון בסקירת שר הפיתוח על פעולות משרדו.

הישיבה ננעלה בשעה 10.30.